

נפגשים בפרשה, התשע"א

פרשת יתרו

הרב אבינר ואלישיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. נתחיל משם הפרשה - יתרו. יש הסוברים שהגיע לפני מתן תורה, ויש הסוברים שהגיע לאחר מתן תורה. ויש הבדל משמעותי בין הדברים - האם בא בגלל הניסים, או שמא כבר ידע שיש תורה מחויבות ובכך ידע לאן הוא נכנס.

אכן כן, אך על כל פנים - הפרשה נכתבה לפני קבלת התורה, והמשמעות של כך היא שדרך ארץ קדמה לתורה. יתרו כאן הוא נציג של אומות העולם, של המוסר והחכמה האנושיים שעל גביהם בנויה התורה. ללמדנו שהצדק והיושר אכן קיימים בעולם גם אצל הגויים, אך התורה היא קומה עליונה יותר. ולכן יתרו מופיע קודם לכן, והתורה אחריו.

ב. יתרו מגיע ומיד נותן עצות למשה להאצלת סמכויות. נשאלת השאלה - מדוע לקבל את עצותיו של אותו גוי? מדוע סדרי המשפט שלנו צריכים להקבע ע"י מדייני?

תוכן המשפט מגיע מהקב"ה דרך משה, אבל את סדרי המשפט אפשר לקחת מהגויים, וכך אומר אור החיים הקדוש שעצות מעשיות ניתן לקבל גם מהגויים, שכן: "חכמה בגויים תאמין", "דע האמת ממי שאמרה" וכדומה. משה רבינו לא רצה להאציל סמכויות בתחילה כיוון שחשש שהשופטים לא ישפטו בצורה נכונה, אך משהבין כי אין ברירה אחרת, שינה את דעתו ושמע האמת ממי שאמרה.

ג. הקב"ה אומר לעמ"י טרם מעמד הר סיני שהם יהיו עם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש. מה משמעות הביטויים הללו?

הרב קוק אומר כי המשמעות היא שיש קדושת הכלל, ולא רק קדושת הפרט של צדיקים עילאיים. מדובר פה בממלכה שלמה שתעסוק בכל ענייני העוה"ז ובכל זאת תהיה קדושה. והאמת היא שלא כל עם בנוי לדבר הזה, רק עם מיוחד ראוי לכך - עם סגולה - כלומר, עם שיש בו תכונות הטמונות בקרבו בזכות אבותיו. ומעם זה האמת תצא לאור ליתר העמים, ובכך הוא יהיה "ממלכת כהנים" עבורם, "העם התלמיד-החכם של העמים".

ד. הר סיני שעליו ניתנה התורה איננו נחשב קדוש כיום. מדוע?

אומר המהר"ל שהתורה היא מעל המרחב והמקום ומעל הזמן (לכן ניתנה בשבת שהיא מעל הזמן). לכן גם התורה ניתנה במדבר, מקום שאיננו מקום באמת. כלומר, אין ענין לקדש מקום ספציפי עבור נתינת התורה כיום. אך כן חשוב לשים לב שהיא ניתנה במדבר, ללמדנו שע"מ לקבל תורה כיום עלינו לשים עצמנו כמדבר, לבטל עצמנו לפניה.

ה. מן המדרש הידוע האומר כי "כפה עליהם הר כגיגית" משתמע כי היתה כפייה על עמ"י, ומאיך גיסא העם אומר "נעשה ונשמע". איך ניתן ליישב את הסתירה?

המרה"ל אומר שאמנם קיבלנו את התורה מרצון, אך בל נחשוב כי הדבר היה תלוי בנו - זה הכרח לאומי, נשמתי, עולמי - בכל אופן שנראה זאת. פשוט אין אפשרות אחרת - כיוון שהדבר יהיה מנוגד לטבע שלנו אם לא נהיה עמ"י. הבחירה שלנו היא האם להתנכר לעצמיותינו, לטבעיות האמיתית שלנו או לא. המושג הפופולרי של "התחברות לתורה" הוא תוצאה של הניו-אייג' מהתרבות המערבית ומעוות לתפיסה היהודית. המהר"ל אומר שהעוה"ז אינו בשביל ההנאות - לכך ישנו עוה"ב - אלא בשביל מילוי חובות. על הדרך כמובן שניתן למלא חובותינו גם בדרך של עונג, אך אין זה הכרח. הפילוסופים אומרים - מי שמחפש אושר, לא ימצא אותו. אך מי שמחפש לעשות את הטוב (למלא את חובותיו בעוה"ז), ימצא גם את האושר. לחוויה יש זמן מדף קצר מאוד, אך להויה-ה אין הגבלה של זמן.

ו. מגיעים לעשרת הדברות, שם נשאלת השאלה - מדוע צריך לבחור 10 דברות ולייחד אותן על פני היתר? הלוא יכולה להיות סכנה בדבר, שייחסו חשיבות שונה ליתר דברי התורה.

כך באמת טענו הצדוקים, שרק את עשרת הדברות קיבלו בסיני, והיתר - המצאה.

הדבר מזכיר משל של הרב קוק לאדם חולה שבכדי להצילו דרך ראשית כל להציל את האיברים החשובים והקריטיים, ולאחר מכן לפנות ליתר האיברים. וכך גם רש"י אומר בשם רס"ג כי עשרת הדברות כוללות בתוכן את כל תר"ג מצוות.

ז. מדוע אין "ואהבת לרעך כמוך" או מצווה כללית אחרת הדומה לה בעשרת הדברות?

לפני שפונים אל כלל כ"כ חשוב, יש צורך להיות מעשיים וברורים - לא רוצחים! לא גונבים! וכן על זה הדרך. הנוצרים עשו טעות וטענו כי הם יהיו טובים יותר מהיהודים ואמרו "מה שאהוב עליך - עשה לחברך", ובסופו של דבר שפכו יותר דם מכל דת אחרת. אלא, יש צורך לקבוע את הכללים הבסיסיים ראשית כל.

ח. מה לגבי "לא תחמוד" - מדובר פה באיסור על המחשבה?

אין הדבר כן, לא תחמוד הוא רק כאשר הדבר מתבטא במעשים ממש. זה ההבדל בין "לא תחמוד" ל"לא תתאוה", או לקנאה.

שֵׁבֶת שְׁלוֹם וּמְבוֹרָךְ